

spreekt als van een theologie „aus der aktuellen Lage unserer Zeit heraus“ ¹³⁾. In Safenwil waren Barth en Thurneysen tijdens den oorlog in nauw contact gekomen als religieus-socialistische predikanten, die in het socialisme een afschijnsel zagen van het Koninkrijk der hemelen. Toen kwam — aldus Thurneysen — de wereldoorlog, die ervaren werd als een Godsgericht over een al te verburgerlijkt Christendom. De religieus-socialistische ideologie stortte ineen. De zin van het historisch gebeuren kwam in de lucht te hangen en werd door vraagteekens omringd. „Es war die Zeit, wo man irre wurde an fast allen seinen Lehrern von bisher.“ In die situatie deden ze een nieuwe ervaring op: ze werden opmerkzaam op den bijbel. Wel hadden ze voorheen ook de Schrift gelezen en er uit gepreikt, maar . . . door de bril van allerlei interpretaties. Nu gingen ze den bijbel lezen als een tot *onzen* tijd en in *onzen* nood gesproken Woord Gods. Het Woord zelf begon alle netten en schema's te doorbreken en kwam dóór in Goddelijk initiatief als Woord van de vergeving der zonden en van het kómmende Rijk, dat niet van mensen uit, maar door God Zelf werd gebouwd in verrassende en onvergelykelijke heerlijkheid.

Uit die ontmoeting met den bijbel ontstond de Römerbrief van Barth en Thurneysen samen. Alle oude begrippen als Woord, wet, kerk, zonde, genade, rechtvaardiging, parousie kregen nieuwen, onvermoeden klank.

Het was er hun sindsdien niet meer om te doen als „toeschouwers“ te weten te komen, hoe het N. T. ons inlicht over God, over de eschatologie van Jezus en Paulus, om dan weer als religieuze socialisten over te gaan tot de orde van den dag. Neen: het ging voortaan om hun *eigen* existentie en die der kerk, waarin dit Woord zichzelf ruimte verschaft. Theologie en geloof hingen onlosmakelijk samen. Alle ideologie en optimisme vielen weg. Alles werd restloos *actueel* en *existentieel*. Het was niet meer mogelijk, zich nog te verbergen achter een rustige liberale theologie, of achter een ongeschokt kultuuroptimisme. Het oude opgerichte Godsbeeld werd onder den invloed van de crisis als afgod verbrijzeld. Ook Gogarten herinnert zich dien eersten tijd: „Die rücksichtslose und durch nichts eingeschränkte Behauptung der Tatsache, dasz der Mensch, und zwar der fromme nicht weniger als der unfromme, vor Gott mit leeren Händen steht, hat uns in Gegensatz gebracht zu fast allem was es damals an Theologie gab“ en hij stemt toe, dat dit radicalisme hen gevaarlijk dicht bracht in de nabijheid van de algemeene crisis „die durch Kriegs- und Nachkriegszeit das menschliche Leben bis in den Grund erschütterte und zu der Stimmung der Ausweglosigkeit und des Am-Ende-Seins, die damals über viele Menschen gekommen war“ ¹⁴⁾.

¹³⁾ E. THURNEYSEN, *Zum religiös-sozialen Problem*, „Zw. den Zeiten“ 1927, pag. 513 vv.

¹⁴⁾ F. GOGARTEN, *Gericht oder Skepsis*. Eine Streitschrift gegen Karl Barth, 1937, pag. 12—13.